

Boekbespreking

The Greatest Hits van de cultuursociologie (maar vergeet de A- en B-kantjes niet)

Julian Schaap

Erasmus Universiteit Rotterdam
j.schaap@eshcc.eur.nl
www.julianschaap.com

Stijn Daenekindt

Universiteit Gent
stijn.daenekindt@ugent.be

John W. Mohr, Christopher A. Bail, Margaret Frye, Jennifer C. Lena, Omar Lizardo, Terence E. McDonnell, Ann Mische, Iddo Tavory en Frederick F. Wherry (2020) *Measuring Culture*. New York: Columbia University Press, 256 pagina's, € 28,00, ISBN 9780231180290.

De Amerikaanse cultuursocioloog John Mohr, veel te vroeg uit het leven gegrepen door de gevolgen van ALS in de zomer van 2019, was en blijft een boegbeeld binnen de cultuursociologie en ver daarbuiten. Mohrs meest in het oog springende publicaties leverde hij af ten tijde van de culturele omslag ('cultural turn') in de Amerikaanse sociologie, waardoor de rol van cultuur in veel van zijn werk centraal staat. Hierin toonde hij, in zijn typische heldere en overtuigende stijl, aan dat cultuur – in de vorm van menselijke betekenisgeving – goed te meten én te analyseren is (bijvoorbeeld: Mohr 1998). Daarnaast toonde hij doorheen zijn carrière een grote openheid tegenover innovatieve onderzoeksmethoden waarmee hij substantieel bijdroeg aan de gereedschapskist met meetinstrumenten waar (cultuur)sociologen vandaag de dag gebruik van kunnen maken. Deze openheid uitte zich ook in zijn samenwerkingen met collega's: zowel binnen als buiten de Verenigde Staten werkte hij regelmatig samen met anderen, bijvoorbeeld in de vorm van de door hem in 2013 in het leven geroepen *Measuring Culture*-discussiegroep. Aan deze discussiegroep namen zowel gevestigde als, indertijd, opkomende cultuursociologen deel. De rijke discussies die hier plaatsvonden vormen het fundament voor het postuum verschenen boek *Measuring Culture* (Mohr et al. 2020), dat leden van de

genoemde discussiegroep als één, prettig leesbare stem, hebben neergepend.

Measuring Culture is een bijdrage geworden aan het boeiende en almaar uitdijende debat over de mogelijkheden (en onmogelijkheden) om cultuur te meten. Daarbij behandelt het boek twee uitdagingen waar de internationale cultuursociologie mee geconfronteerd wordt. Ten eerste worden de door cultuursociologie aangeleverde inzichten maar mondjesmaat en met enige terughoudendheid opgenomen in de ‘reguliere’ sociologie. Dat geldt zeker wanneer het om methodologische inzichten gaat. Dat is een probleem dat de auteurs in *Measuring Culture* aankaarten, hetgeen ook aansluit bij de ervaring van cultuursociologen in de Lage Landen (zie bijvoorbeeld: Houtman 2009). Dit is opmerkelijk gezien het groeiende belang van cultuursociologie. Zo is de *Sociology of Culture*-sectie binnen de *American Sociological Association* inmiddels een van de grootste secties (ASA 2020). Ten tweede wordt de cultuursociologie gekenmerkt door een ontbreken van een thematische en methodologische focus. Het is een vakgebied zonder *doxa*, maar met een gedeelde *praxis*, zoals Kobe De Keere het recent mooi verwoordde (De Keere 2019: 87). Cultuursociologen zelf beschouwen dit doorgaans als een kracht, eerder dan een probleem of gebrek (Schaap, Van Eijck en Michael 2019). De keerzijde is wel dat het vakgebied daarom soms rommelig en ongestructureerd kan overkomen bij nieuwkomers, buitenstaanders en zelfs vakgenoten. Slaagt *Measuring Culture* er in om die twee uitdagingen aan te pakken?

Het boek doet in ieder geval een moedige, optimistische poging. In de eerste drie hoofdstukken zetten de auteurs gestructureerd uiteen hoe cultuur op drie verschillende manieren kan worden benaderd. Ten eerste kan cultuur gemeten worden in mensen. Daarbij wordt de nadruk gelegd op de overeenkomsten en verschillen tussen wat mensen denken, zeggen en doen, en hoe dit alles empirisch te vatten is. Hoewel recent werk in dit veld vaak de klemtoon legt op kwantitatieve benaderingen, zeker aangaande het meten van (impliciete) cognitieve processen (bijvoorbeeld: Vaisey 2009; Jerolmack en Khan 2014), wordt door de auteurs hier niet monomaan de nadruk op gelegd en krijgen ook meer traditionele en meer kwalitatieve benaderingen aandacht. Ten tweede is cultuur te meten in objecten. In het hoofdstuk dat hier op ingaat duiken de auteurs in de waarde van objecten of ‘artefacten’ – denk aan kunstobjecten, kleding, meubels, apparaten – en hoe onderzoekers de betekenis die mensen toekennen aan deze objecten meetbaar kunnen maken. Daarvoor wordt een korte rondgang gemaakt langs de Britse *cultural studies* en perspectieven die (ook) een thuis kennen in de geesteswetenschappen, maar het eindigt met een nadruk op het meten en analyseren van de ‘receptie’ van objecten door mensen zelf, waarmee we ons weer bevinden op sociaalwetenschappelijk terrein. Ten derde wordt toegespitst op cultuur in sociale relaties. In de eerdere hoofdstukken wordt al regelmatig verwezen naar het belang van sociale relaties en interacties in het begrijpen van cultuur. In dit hoofdstuk, dat theoretischer is opgezet dan de voorgaande stukken en minder methoden bespreekt, krijgen we een overzicht over

sociale netwerken en velden, en hoe deze van invloed zijn op alledaagse betekenisgeving.

Na dit drieluik, dat kan worden gelezen (en gebruikt) als een handige kaartenbak van cultuursociologisch onderzoek van de laatste decennia, volgt een meer reflexief hoofdstuk waarin de lezer wordt meegenomen in de praktijk van onderzoek doen. Op basis van korte interviews met onder andere Ronald Breiger, Paul DiMaggio en Robin Wagner-Pacifici nemen de auteurs de lezers mee langs drie bekende onderzoeksprojecten en het (vaak langdurige) denkproces dat schuil is gegaan achter dit werk. Waar methodologische handboeken de alledaagse onderzoekspraktijk vaak helder en smetteloos doen overkomen, laat dit hoofdstuk zien dat onderzoekers – zeker cultuursociologen met hun grote gereedschapskist en gebrek aan doxa – vaak langs een ogenschijnlijk rommelige serie ‘pivots’ of ‘kantelpunten’ wandelen alvorens op een perfect (of eerder: aanvaardbaar) onderzoeksontwerp te komen. Hoewel dit hoofdstuk enkele leuke anekdotes bevat en een fascinerend kijkje in de keuken geeft van alledaagse grillen van wetenschappelijk onderzoek, is de overkoepelende waarde ervan niet helemaal duidelijk. Dit omdat, zoals de auteurs ook zelf aangeven (p. 154), deze bekende studies allesbehalve typisch zijn. Op krampachtige wijze proberen de auteurs vervolgens toch tot algemene richtlijnen te komen voor de lezer. Bijvoorbeeld, een van de twee belangrijke inzichten die we volgens de auteurs leren uit het interview met DiMaggio is dat intellectuele netwerken die specifieke disciplines overstijgen belangrijk zijn, omdat we op die manier toevallig kunnen botsen op nieuwe meetstrategieën (p. 137). Misschien is de disciplinaire verkaveling op Amerikaanse sociologie-afdelingen ernstiger dan we dachten, maar laten we hopen dat zulke inzichten behoren tot het basispakket van iedere (sociaal)wetenschapper.

Vervolgens sluit een vijfde hoofdstuk het boek af met een handvol suggesties over hoe de toekomst van ‘cultuur meten’ eruit zal zien. Niet onverwacht wordt hier voornamelijk een grote rol gezien voor *big data*, waarbij de auteurs echter ook het belang van menselijke – sociologische – interpretatie van deze data onderstrepen. De optimistische eindconclusie: meer samenwerking en meer interdisciplinariteit, daarin schuilt de kracht van de cultuursociologische blik.

Op die manier biedt *Measuring Culture* wat je ervan zou verwachten: een breed opgezet, prettig leesbaar en toegankelijk boek. In brede zin beklemtoont het boek het belang van cultuur en processen van betekenisgeving binnen de sociale wetenschappen. In enge zin probeert het boek een overzicht te geven van verschillende manieren om dit alles empirisch en analytisch te benaderen. Voor ons dringt zich dan de vraag op: Hoe pakt *Measuring Culture* uit als we het vergelijken met andere werken die een cultuursociologisch overzicht bieden? Een voordeel van *Measuring Culture* is dat het – in tegenstelling tot Lynn Spillmans (2002) *Cultural Sociology* of Laura Grindstaff et al.'s (2010) *Handbook of Cultural Sociology* – geen bundel is van essays of artikelen waar slechts een brede lijn te vinden is in de introducerende en afsluitende woorden van de redacteurs. Hoewel deze werken waardevolle en nut-

tige naslagwerken zijn, zijn ze ter introductie vaak omslachtig. Helaas kunnen we ook niet meteen concluderen dat *Measuring Culture* er wél in slaagt om een degelijke introductie tot cultuursociologie te bieden.

Hierbij hebben we twee centrale punten van kritiek. Ten eerste suggereert het boek dat het kan dienen als ‘an essential point of entry for both those new to the field and those who are deeply immersed in the measurement of meaning’ (website uitgever). Echter, het boek gaat zelden concreet in op de meetmethoden zelf. Dus praktische vragen over operationalisering, steekproeven of analysemethoden – waarvoor lezers een boek dat *Measuring Culture* heet vermoedelijk aanschaffen – blijven onbeantwoord. Zo lezen we in de allerlaatste zin van het boek: ‘*Measuring Culture*, then, is truly an introduction: the start of a much longer conversation’ (p. 174). Geïnteresseerde lezers zullen dus de besproken artikelen moeten raadplegen om hier meer over te kunnen leren. Ook voorbeelden die in enkele zinnen worden besproken en elkaar in snel tempo afwisselen, worden te oppervlakkig behandeld om ze ten gronde te begrijpen of ermee aan de slag te gaan. Om een voorbeeld te noemen: in hun bespreking van cultureel omnivorisme springen de auteurs in een enkele alinea van *heavy metal*, naar seksuele voorkeuren, naar politieke omstandigheden in respectievelijk Portugal en Spanje, naar eetvoorkeuren van kinderen met een lage socio-economische achtergrond (p. 122). Voor de lezer met ervaring in cultuursociologie is dit kundige theoretische verbindwerk mooi om te zien, maar het is moeilijk voor te stellen dat studenten en beginnende onderzoekers hier een verbeterd begrip uit weten te halen. Op deze manier komt het boek meer over als kaartenbak vol cultuursociologische beginpunten, dan een enigszins sluitend overzicht waarmee lezers daadwerkelijk aan de slag kunnen gaan als introductie tot cultuursociologie of om cultuur te meten.

Ten tweede suggereert het boek dat het de lezer meeneemt ‘on a tour of the state of the art in measuring meaning, from discussions of neuroscience to computational social science’ (website uitgever). De kwantiteit van de besproken methoden heeft jammer genoeg gevolgen voor de kwaliteit van de bespreking hiervan. Nergens leren we wat we concreet zouden kunnen doen met methoden uit de neurowetenschappen of innovatieve computertechnieken. De bespreking hiervan vindt, zoals de hoofdstuktitels ook suggereren, vooral plaats op het analytisch-theoretische niveau en niet op het concrete meetniveau. Met andere woorden: *Measuring Culture* blijft vooral hangen bij een discussie van onderzoek dat cultuur gemeten heeft, in plaats van laten zien hoe we cultuur concreet kunnen meten. Wellicht is dit slechts een kwestie van verwachttingsmanagement op basis van de titel: had het boek *Analyzing Culture* geheten, dan zou het de lading prima hebben gedekt.

Samengenomen lijkt het vooral dat de auteurs van *Measuring Culture* geen duidelijk publiek voor ogen hebben gehad en dat is een gemiste kans. Is het boek bedoeld voor beginnende onderzoekers om zich in te lezen in de discipline? Of is het bedoeld voor docenten als lesmateriaal? Of is het boek eerder bedoeld voor doorge-

winterde cultuursociologen als overzicht van de huidige *state of the art*? Jammer genoeg moeten we concluderen dat het boek voor geen van deze publieken overtuigend is. Daarvoor is het net niet diepgaand genoeg, te versnipperd, veronderstelt het soms weer – vaak impliciet – te veel voorkennis, en blijft het zich vaak beperken tot een overzicht van Amerikaans cultuursociologisch onderzoek. Bovendien voelt *Measuring Culture* ook aan als een *Greatest Hits*-album. Elke auteur betrokken bij het boek is een absolute topper in het veld, en wij zijn beiden groot bewonderaar van hun eerdere bijdragen. Maar deze *Greatest Hits*-uitgave gaat niet veel verder dan het oppervlakkig herhalen van waardevolle inzichten uit dat eerdere werk. Om die waardevolle inzichten ten gronde te kunnen appreciëren, grijp je eigenlijk beter terug naar de oorspronkelijke werken, de A- én B-kantjes.

Literatuur

- ASA (2020) *Section Membership Counts 2020*. Verkregen op 10 januari 2021, https://www.asanet.org/sites/default/files/section_membership_count_2020.pdf.
- De Keere, K. (2019) Cultuursociologie: een veld zonder doxa? *Sociologie*, 14(2-3): 87-95.
- Grindstaff, L., J.R. Hall en M.C.M. Lo (red.) (2010) *Handbook of cultural sociology*. London: Routledge.
- Houtman, D. (2009) Een halve eeuw na *Moderne Sociologie* (1959): J.A.A. van Doorn is dood en de sociologie voelt zich niet zo lekker. *Sociologie*, 5(4): 521-539.
- Jerolmack, C. en S. Khan (2014) Talk is cheap: Ethnography and the attitudinal fallacy. *Sociological Methods & Research*, 43(2): 178-209.
- Mohr, J.W. (1998) Measuring meaning structures. *Annual Review of Sociology*, 24(1): 345-370.
- Schaap, J., K. van Eijck en J. Michael (2019) Cultuursociologie in de Lage Landen. *Sociologie*, 14(2-3): 75-85.
- Spillman, L. (2002) *Cultural Sociology*. Malden: Blackwell.
- Vaisey, S. (2009) Motivation and justification: A dual-process model of culture in action. *American Journal of Sociology*, 114(6): 1675-1715.
-

Over de auteurs

Julian Schaap is universitair docent sociologie van muziek en is verbonden aan de afdeling Algemene Cultuurwetenschappen, Erasmus Universiteit Rotterdam.

Stijn Daenekindt is verbonden aan de afdeling Sociologie van de Universiteit Gent. In zijn onderzoek focust hij voornamelijk op cultuur, politiek en onderwijs.